Szakmai összefogás

A kriminológia új „hármaskönyve"

A büntetés-végrehajtással kapcsolatos kriminológiai szakirodalom jelentős művel gazdagodott ez év tavaszán. A Corvina Kiadó megjelentette a *Kriminológiai ismeretek – Bűnözés – Bűnözéskontroll* című könyvet *Gönczöl Katalin, Korinek László* és *Lévai Miklós* szerkesztésében. A több mint 400 oldalas tanulmánygyűjtemény valójában tankönyv, a kriminológia egyetemi és főiskolai oktatásához készült. Ennek megfelelő a benne szereplő anyag elrendezése és a tanulmányok feldolgozásmódja is. Az egy híján húsz szerző – egy-egy szakterület specialistái – írásai három nagy témakörhöz kapcsolódnak a kötetben.

Az első részt, amely a *Kriminológiai ismeretek, a kriminalitás jellemzői Magyarországon* címet viseli, Gönczöl Katalin szerkesztette.

Az első tanulmány – Lévai Miklós munkája – a magyar kriminológiai gondolkodás fejlődését tárgyalja a kialakulástól (a XIX. század végétől) a rendszerváltás időszakáig. Ilyen jellegű „forráskritikai" írás – úgy vélem – még nem született e témában. A következő tanulmány – *Tauber Istvántól* – a kriminológia kutatási módszereit, eljárásait és technikáit ismerteti. *Vavró István* írása a bűnözés mérésének módszereivel, a magyarországi kriminalitás általános jellemzőivel foglalkozik. A friss – 1990 és 1994 közötti – adatokra támaszkodó, statisztikai táblákkal bőven illusztrált tanulmány kiváló bevezetőként szolgálhat a kriminálstatisztika iránt érdeklődő olvasó számára. Korinek Lászlónak *A bűnözés visszatükrözése–Látens bűnözés, bűnözésábrázolás, félelem a bűnözéstől* című tanulmánya lényegében a szerző két korábbi fontos könyvének gondolatait foglalja össze. Az első rész ötödik tanulmánya – *Görgényi Ilona* munkája – a viktimológia, az „áldozattan" problémakörét járja körül. Gönczöl Katalin dolgozata – amely *A bűnözés társadalmi reprodukciója Magyarországon a kilencvenes években* címet viseli – szerint napjainkban a magyar társadalom anomális (a normálistól eltérő) állapotban van, amit egyebek mellett a bűnözés alakulása és szerkezeti átalakulása is igazol. *„Ebben az átalakuló értékrendben felmerül a kérdés... maga a társadalom mennyire képes társadalomként működni mint normateremtő és embermegőrző közösség"* – írja a szerző. Az első rész zárótanulmánya – szintén Gönczöl Katalin tollából – a devianciák, a devianciakontroll és a bűnmegelőzési stratégiák kérdéskörét vizsgálja.

A kötet második részét – *Egyes bűncselekménytípusok, bűnelkövető csoportok és bűnözési formák* címmel – Korinek László szerkesztette.

Tauber István tanulmánya a vagyon elleni bűnözés kriminológiai problémáit tárgyalja. A nemzetközi kitekintést is nyújtó, statisztikai táblákat tartalmazó írás kitér a vagyon elleni bűnözés megelőzésének lehetőségeire. Az erőszakos bűnözés a témája *Kerezsi Klára* tanulmányának. A dolgozat többek között tisztázza az erőszak kri-

minológiai és büntetőjogi fogalmát, az erőszakos bűncselekmények tipológiáját és morfológiáját. *Kránitz Mariann* tanulmánya a korrupcióval foglalkozik. A szerző szerint a napjainkra kirajzolódó fontosabb „korrupciogén" csoportok: 1. a történelmi múlt öröksége, 2. a rendszerváltás mint a korrupciós tendenciákat felerősítő tényező, 3. az új tulajdonosi réteg kialakulása és a privatizáció, és végül 4. a nemzetközi korrupció hatása. A második rész negyedik tanulmánya, amely a gazdasági bűnözésről szól, *Pusztai László* tollából származik. A szerző a témát elsősorban a büntetőjogi szabályozás felől közelíti meg, ugyanúgy, mint a kötet következő tanulmányában – *Balesetek, gondatlan bűnözés, közlekedési bűnözés – Irk Ferenc*. A szervezett bűnözéssel foglalkozik *DénesValér* dolgozata. A tanulmány összegzése szerint a hazai szervezett bűnözés főbb tevékenységi területei a vagyon elleni bűncselekmények körében a betöréses lopások, a gépkocsilopások, zsarolások (a védelmi adók behajtása), a gazdasági bűncselekmények közül a vám- és deviza-bűncselekmények, a hitelezési csalások, továbbá a prostitúció. Megjelent az emberrablás, a kábítószerbűnözés, a szerencsejáték-ipar területén elkövetett bűnözés, a termékhamisítás és a számítógépes csalás. A következő, hetedik tanulmány – Lévai Miklós írása – *Az alkoholizmus, a kábítószer-probléma és a bűnözés* címet viseli. A rendkívül alapos dolgozat a téma szinte összes nemzetközi és hazai vonatkozását érinti. *Molnár József Életkor és bűnözés* című tanulmánya a kriminológia egy kevésbé előtérben lévő, de ugyanakkor érdekes témakörével foglalkozik. A női bűnözésről szól *Fehér Lenke* tanulmánya. A második rész tizedik írása – Vigh József tollából – *Bűnismétlők, visszaesők, veszélyes bűnözők* címmel büntetésvégrehajtási vonatkozásokat is tartalmaz (a visszaesőkre alkalmazott büntetések, a büntetések hatékonysága stb.). Tauber István tanulmánya: *A deviancia mint kisebbség, a kisebbségek devianciája* – amely főként a cigányság bűnözésének kérdéseit tárgyalja – zárja a kötet legterjedelmesebb, második részét.

A könyv Lévai Miklós által szerkesztett utolsó, harmadik része *A büntető igazságszolgáltatási rendszer kriminológiája* címet viseli. E rész tanulmányai elé Lévai Miklós rövid bevezetést írt, amelyben a következő olvasható: *„... ezzel a témakörrel kapcsolatban eddig hazánkban csekély számú vizsgálatot végeztek. A tankönyv harmadik részének célja a büntető igazságszolgáltatásra irányuló kriminológiai kutatások ösztönzése"*.

Az első tanulmány – *Palánkai Tiborné* munkája – a magyar büntető igazságszolgáltatási rendszer jogi keretét és működési struktúráját taglalja. A tanulmány ismerteti a jogi szabályozás rendszerét, a büntető igazságszolgáltatási rendszer szervezeteit és személyeit, a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtás jogi kereteit. *Finszter Géza A bűnüldözés működési modelljei* című tanulmányában a rendőrség önállósodásának történelmi folyamatát, az államszervezetben elfoglalt helyét, a rendőrség funkcióit és modelljeit, ezen belül a magyar rendőrségi modellt tárgyalja. *Lőrincz József* és *Kabódi Csaba* statisztikai adatokban is gazdag tanulmánya a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának hatásrendszerét taglalja. A tanulmány első két fejezete röviden ismerteti a szabadságvesztés-büntetés kialakulását és hazai alkalmazását, az európai börtönmodellt és a hazai büntetés-végrehajtás helyzetét. A dolgozat követke-

ző fejezetei a hazai fogvatartotti népesség összetételével, a szabadságvesztés végrehajtásának rendszerével és az elítéltek szellemi, lelki, szociális gondozásának kérdéseivel foglalkoznak. A tanulmány a börtönügyre vonatkozó hazai kriminológiai kutatások történetével zárul, utalva ismét arra, hogy a börtönügyi kriminológiai kutatásoknak vannak bőven adósságai: *„az eddigi vizsgálatok leginkább csak a »szélső értékekre« (fiatalkorúak, visszaesők) összpontosítottak, ideje lenne a börtönnépesség zömét kitevő börtönfokozatosok, illetve az »alsó határt« jelentő elsőbűntényesek feltérképezésének"*. A harmadik rész ötödik tanulmányát Kerezsi Klára írta az alternatív büntetésekről és azok végrehajtásáról. A szerző az alternatív szankciók típusairól írva kiemeli, hogy ma Nyugat-Európában az alternatív büntetéssel szemben támasztott kívánalmak jóval nagyobbak, a magyar büntetőjog szankciórendszere csak a pártfogó felügyeletet és a közérdekű munkát ismeri. A harmadik rész és egyben a kötet utolsó tanulmányában *Farkas Ákos* a büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának alapkérdéseivel foglalkozik.

Kétségtelen, hogy e munka terjedelméhez és színvonalához mérhető kriminológiai oktatási anyag még nem készült Magyarországon. Ennek a könyvnek a megjelenése a hazai kriminológus-szakma összefogásaként értékelhető.

A gondos szerkesztésre, illetve a szerzők „fegyelmére" utal, hogy a tanulmányok általában didaktikailag felépítettek. Az írások többsége bevezető jellegű problémafelvetéssel indul, a szerzők gyakran használnak példázatokat, irodalmi idézeteket, utalásokat. A szöveg mindvégig jól tagolt, tömör és informatív, ahol lehet: statisztikai táblázatokkal illusztrált. A tanulmányok végén a szerzők általában összefoglalják mondanivalójuk lényegét. Minden tanulmány után gazdag irodalomjegyzék segíti a további tájékozódást. A tanulás eredményessége érdekében ellenőrző kérdések révén mérhető fel a tananyag elsajátításának szintje.

A kiadvány szép kivitelezéséről sem szabad elfeledkeznünk. Utalva a Corvina Kiadó eredeti profiljára, a könyv címlapján *Van Gogh Börtönudvar* című festményének reprodukciója szerepel.

Úgy vélem, hogy a kriminológia ezen új „hármaskönyve" a jövőben nemcsak az egyetemi és főiskolai hallgatók kötelező olvasmánya lesz, hanem olyan kézikönyv, amelyért a szakembereknek is érdemes a polcra nyúlniuk.

Deák Ferenc